

Judit Freixa, M. Isabel Guardiola, Josep Martines & M. Amor Montané (ed.), *Dictionarization of Catalan Neologisms*, Berlín, Peter Lang Verlag, 2023, 428 p., ISBN: 9783631880456.

La llengua evoluciona constantment, impulsada pels canvis culturals i, com a conseqüència, es creen paraules per a designar noves realitats. És en aquest context on els diccionaris cobren una especial rellevància, ja que són la pedra angular de la llengua i, per tant, l'actualització lexicogràfica per a seguir el ritme als temps actuals és un requisit indispensable per tal de garantir que es reflectisca el vocabulari general dels parlants d'una comunitat lingüística. El present llibre, *Dictionarization of Catalan Neologisms*, editat per les professores Judit Freixa de la Universitat Pompeu Fabra, M. Amor Montané de la Universitat de Barcelona, i M. Isabel Guardiola i Josep Martines de la Universitat d'Alacant, constitueix el punt de trobada entre dues disciplines lingüístiques encarregades de la diccionarització dels neologismes: la neologia i la lexicografia.

Els setze capítols que conformen l'obra van precedits d'un pròleg de M. Teresa Cabré, presidenta de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) i fundadora de l'Observatori de Neologia de la Universitat Pompeu Fabra (UPF), i d'una presentació, breu i il·lustradora, escrita per les editores i l'editor esmentats; i, al final del llibre, hi trobem una bibliografia general, un índex temàtic i unes pàgines dedicades a les biografies dels respectius autors i autores. Ja en el pròleg, «Dictionarisation: To Be or Not To Be in the Dictionary», podem comprovar que l'objectiu de l'obra és el de tractar els criteris d'inclusió i exclusió lexicogràfica, ja que M. Teresa Cabré, fent al·lusió al famós soliloqui «To be or not to be, that is the question», planteja la qüestió tan controvertida sobre quins són els criteris que hem de seguir a l'hora d'incloure o excloure les paraules en els diccionaris. Perquè, si bé la lexicografia i la neologia són disciplines que tenen un gran volum científic d'investigació, encara hi ha algunes qüestions i debats que romanen oberts.

La rellevància de les aportacions científiques d'aquest llibre va més enllà de l'estudi de les paraules. Hi trobem estudis que combinen anàlisis quantitatives i qualitatives de les dades que van des de descripcions exhaustives i més generals de la disciplina fins al tractament de casos concrets, de temàtiques diverses, com ara: els procediments relacionats amb la renovació lèxica, la variació lingüística, les unitats fraseològiques, les construccions, l'impacte de la globalització cultural en les paraules i els nous significats, i la selecció de neologismes en la inclusió del diccionari estàndard.

Pel que fa a l'estructura, com s'ha avançat adés, es presenten setze capítols organitzats en quatre blocs temàtics que nodreixen l'estudi de la lexicografia catalana amb aportacions noves a qüestions obertes de la disciplina i amb noves línies d'investigació. Aquests capítols tenen en comú, a més, el fet de fonamentar-se en els resultats obtinguts en el projecte d'investigació «Neologismes per a l'actualització del diccionari normatiu» (NADIC), finançat per l'IEC.

Al primer bloc trobem quatre capítols de caire més general. Inaugura el bloc Judit Freixa, especialista en neologia i terminologia, professora titular del Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge de la UPF, directora de l'Observatori de Neologia i investigadora principal del grup de recerca IULATERM, amb el capítol «The Dictionarisation of Neologisms: The NADIC as a Model», centrat en l'estudi de la diccionarització de neologismes en llengua catalana. En el seu estudi i marc general del llibre, l'autora detalla la metodologia i els criteris seguits en el projecte NADIC, que permeteren seleccionar al voltant de 1000 dels neologismes més diccionaritzables durant l'actualització del *DIEC*, diccionari normatiu del català. En el segon capítol, Ivan Solivellas, doctorat per la UPF i membre del grup IULATERM i de l'Observatori de Neologia, amb «Tendències in Dictionarisation by Lexical Innovation Process», analitza les dues tendències cap a la diccionarització que s'observen en els neologismes seleccionats pel projecte NADIC, des de la perspectiva dels mecanismes de formació. El tercer capítol, sota el títol «The Dictionarisation of Neologisms in the Information and Knowledge Society: What are the Current Challenges?», Ona Domènech-Bagaria, especialista en neologia i terminologia, professora dels Estudis d'Arts i Humanitats de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC), i membre del grup IULATERM i de l'Observatori de Neologia, reflexiona sobre les conseqüències que ha portat la societat de la informació amb la revolució tecnològica, ja que ha provocat un decalatge entre el ritme cada vegada més ràpid de la innovació lèxica i la lentitud de l'actualització lexicogràfica, és a dir, el ritme d'actualització del diccionari de referència. L'autora ens obri una finestra a algunes propostes a fi d'acostar els processos de diccionarització a les necessitats dels parlants actuals i, per tant, que poden contribuir a disminuir aquest decalatge. Carolina Santamaria Jordà, especialista en lexicografia i cap de les

Oficines Lexicogràfiques de la Secció Filològica de l'IEC, conclou aquest bloc amb el capítol «Analysis and Selection of Neologisms for DIEC1» i explica la metodologia seguida per a l'anàlisi i la selecció de neologismes que es va dur a terme durant la primera edició del *DIEC*, elaborat per l'IEC, ja que el *Diccionari general de la llengua catalana*, de referència fins al moment, no s'havia sotmés a una revisió exhaustiva des de l'edició del 1954.

El segon bloc del llibre està format per sis capítols que tracten la *diccionarització* de determinats tipus de neologismes. El primer capítol d'aquest bloc «The Dictionarisation of Neologisms Derived from Proper Nouns», que equival al cinqué capítol del llibre, ha estat escrit per Carolina Bastida, especialista en neologia, sociolingüista i coordinadora del grup de recerca GREL de la Universitat d'Andorra (UdA), i M. Amor Montané, especialista en neologia i terminologia, investigadora a l'IEC, professora a la Universitat de Barcelona (UB) i a la UOC, i membre del grup IULATERM i de l'Observatori de Neologia de la UPF. Les autores se centren en l'estudi dels neologismes derivats dels noms propis per formular criteris de diccionarització tenint en compte diversos aspectes lingüístics, i, concretament, des de dues perspectives: la morfològica, atenent la categoria gramatical i el mecanisme de formació de paraules, i la semàntica. El segon capítol d'aquest bloc, «The Dictionarization of Old and New Idioms», està dedicat a la fraseologia. L'autor, Jordi Ginebra, gramàtic, lexicògraf i catedràtic de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili (URV), analitza la diccionarització de fraseologismes nous i antics i contribueix a la consolidació de la disciplina amb el concepte de *força diccionaritzable* per tal d'avaluar com de diccionaritzables són les expressions idiomàtiques comparant-ne la força amb la d'altres neologismes i en funció dels criteris que compleixen. El seté capítol «The Dictionarization of Interjections and Onomatopoeias», que correspon al tercer capítol d'aquest bloc, l'escriu Maria Isabel Guardiola, especialista en història de la lexicografia catalana al País Valencià, professora titular del Departament de Filologia Catalana de la Universitat d'Alacant (UA), i membre de l'ISIC-IVITRA de la UA, de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV) i de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). L'autora dedica el capítol a un camp de la disciplina no tan estudiat a causa de la complexitat que presenta: els recursos expressius; concretament, analitza la diccionarització d'interjeccions i d'onomatopoeies de la llengua actual. Joan Julià-Munné, catedràtic de Fonètica Aplicada del Departament de Filologia Catalana i Comunicació de la Universitat de Lleida (UdL), inicia el següent capítol, «Phonetic Aspects and Orthographic Repercussions of the Dictionarization of Loanwords», centrat en l'anàlisi dels aspectes fonètics de la diccionarització dels préstecs, tenint en compte les repercussions ortogràfiques. Així mateix, fa una contribució als estudis de neologia catalana amb les seues propostes per

a l'escriptura i la pronunciació dels neologismes derivats de préstecs, que faciliten la denominació de nous objectes i conceptes en català. El cinqué capítol del bloc, sota el nom de «Dictionarisation and Morphological Variation: The Case of Neologisms Formed by Suffixation», l'elabora Elisabet Llopart-Saumell, especialista en neologia i terminologia, professora en el Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge de la UPF, i membre del grup IULATERM i de l'Observatori de Neologia. L'autora se centra en la diccionarització dels dobles lèxics. És un fet que de vegades pot sorgir una paraula quan una llengua ja en té una altra per al mateix propòsit comunicatiu i, per tant, és fonamental tenir en compte aquestes variants morfològiques en la representació del lèxic en els diccionaris. L'últim capítol del bloc, «Invisible Neologisms: Category Change», l'escriu Mercè Lorente Casafont, professora titular en terminologia i lingüística aplicada en el Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge de la UPF, investigadora principal del grup IULATERM, i membre de la Secció Filològica de l'IEC i de l'Observatori de Neologia. L'autora analitza les dades del projecte NADIC i tracta els neologismes invisibles, és a dir, aquells neologismes que tendeixen a passar desapercebuts pels parlants com a nous mots i que es formen pels processos de conversió, lexicalització, abreviació i canvi sintàctic.

En el tercer bloc del llibre ens allunyem de les descripcions exhaustives i més generals de la disciplina per centrar-nos en el tractament de casos concrets, i hi trobem tres contribucions dedicades als estudis de cas. D'una banda, Josep Vicent Garcia Sebastià, professor en el Departament de Filologia Catalana de la UA i membre de l'ISIC-IVITRA, amb el capítol «The Locution *de pa amb fonteta* and other Similar Phraseological Units in Catalan: a Case of Syntagmatic and Semantic Neology», extrau informació de dos corpus representatius com són el *Corpus Informatitzat de la Llengua Catalana (CTILC)* i el *Corpus Informatitzat del Valencià (CIVAL)*, per analitzar l'origen de la locució *de pa amb fonteta*. Així mateix, reflexiona sobre altres unitats fraseològiques i la seua incorporació al diccionari normatiu, d'acord amb els criteris de diccionarització del projecte NADIC. D'altra banda, Josep Martines, especialista en semàntica diacrònica, lexicologia i lexicografia, catedràtic en el Departament de Filologia Catalana de la UA i membre de la Secció Filològica de l'IEC, de l'AVL, del IIFV i de l'ISIC-IVITRA, ens obri una finestra a la gastronomia amb «Borrowings at the table and in the dictionary: *figatell*, from Italy to Valencia via Majorca (?)» i fa un recorregut de l'origen del neologisme *figatell*, un menjar existent en la tradició culinària de diversos països que s'ha utilitzat en diverses èpoques i sota diverses denominacions, fet que palesa l'evolució de les llengües i cultures. Per acabar, Caterina Martínez, professora en el Departament de Filologia Catalana de la UA i membre de l'ISIC-IVITRA, amb el capítol «The Dictionarization of Blends: the Case of *preqüela*. An approach According to the Theory of Conceptual Integration» reflexiona sobre

un nou tipus de neologisme, el *blending*, mitjançant l'anàlisi del neologisme *preqüela* des de la perspectiva de la semàntica cognitiva.

Els darrers tres capítols, centrats en aspectes de variació lingüística, constitueixen l'últim bloc temàtic del llibre. Inicien el bloc Elisenda Bernal, especialista en neologia i lexicografia, professora en el Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge de la UPF, i membre del grup de recerca InfoLex i de l'Observatori de Neologia, i Martí Freixas, doctorand de la UPF i membre del grup InfoLex i de l'Observatori de Neologia, amb el capítol «Getting Informality into the Dictionary: Colloquial Neologisms». Amb l'objectiu d'evitar que els diccionaris es conceben com a artefactes només rellevants en discursos formals, els autors duen a terme una anàlisi lexicogràfica sobre el tractament de la informalitat i, concretament, sobre la diccionarització dels neologismes col·loquials, poc representats en la lexicografia catalana. De la mateixa manera que els diccionaris han de representar el llenguatge general, també han de reflectir el llenguatge especialitzat, tan present en la societat actual. En aquest sentit, el capítol «The General Language Dictionary in Light of Advances: Specialised Neologisms», de Rosa Estopà, especialista en terminologia i neologia, professora titular del Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge de la UPF, membre del grup IULATERM i de l'Observatori de Neologia, i coordinadora del màster en línia en terminologia, té molt de valor en l'època en què s'emmarca, tenint en compte que les necessitats terminològiques de la societat han augmentat des de mitjans del segle passat. Finalment, Maria Gené Gil, especialista en neologia i en l'ensenyament de llengües estrangeres, professora a la Universitat de les Illes Balears (UIB) i a la UOC, i membre de l'Observatori de Neologia, posa el fermall d'or al llibre amb el capítol «From Vernacularism to Neologism through Lexicographic Criteria». En el seu estudi, l'autora tracta la diccionarització dels vernacularismes i, concretament, reflexiona sobre una de les limitacions del criteri lexicogràfic a l'hora de detectar neologismes: els dialectalismes, els quals són necessaris en la canviant realitat geolingüística.

Totes aquestes contribucions fan que el llibre *Dictionarization of Catalan Neologisms* siga una obra d'interés, emmarcada dins de la neologia i la lexicografia, que obri nous camins als estudis de neologia catalana i que ens fa reflexionar sobre quines qüestions s'han de tenir en compte a l'hora d'incloure o excloure mots en el centre de gravetat d'una llengua, és a dir, en els diccionaris.

M. JOSÉ MOMPEÁN MEJÍAS
Universitat d'Alacant
 maria.mompean@ua.es
 ORCID 0000-0001-6492-6847